

קיד ע"ב

[א] גמ' דר' יוחנן - צ"ל דרב הונא.

קטו ע"א

[א] גמ' מותר - צ"ל אסור.

אור אליהו

כך היא הגירסא שלפנינו בגמ'. ולפי גירסא זו הגמ' הביאה ברייתא לסייע לשיטת רבי יוחנן, שיום הכפורים שחל להיות בשבת מותר בקניבת ירק.

אמנם לדעת רבינו צריך לומר⁹²: "תניא כוותיה דרב הונא". ולפי גירסא זו הגמ' הביאה ברייתא לסייע לשיטת רב הונא, שיום הכפורים שחל להיות בשבת אסור בקניבת ירק.

[א] בגמ': "תניא כוותיה דרבי יוחנן, יום הכפורים שחל להיות בשבת מותר בקניבת ירק". כך היא הגירסא שלפנינו בגמ', ולפי גירסא זו הגמ' הביאה ברייתא לסייע לשיטת רבי יוחנן, שיום הכפורים שחל להיות בשבת מותר בקניבת ירק.

וכתירון זה של התוס' כן כתב גם רש"י שם (בזבחים ד"ה הא רבי שמעון): "הא רבי שמעון - שמואל כרבי שמעון, דכיון דאין מתכוין לכבות, אין לא תכבה ראייה עליו לאסור למיעקר משמעותא דאשה משום קושיא דלא תכבה. ואם תאמר, פסיק רישא ולא ימות הוא, אפשר דמזליף ליה בטיפין דקות מאד, הלכך אי נמי מכבה בטיפים גסות, דבר שאין מתכוין הוא". עיין שם. ועיין הערה⁹¹.

[א] בגמ': "אמר רבי זירא אמר רב הונא, ואמרי לה אמר רבי אבא אמר רב הונא, יום הכפורים שחל להיות בשבת אסור בקניבת ירק כו' אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, יום הכפורים שחל להיות בשבת מותר בקניבת ירק כו' תניא כוותיה דרבי יוחנן" כו'.

רש"י העמיד את הגמ' בזבחים באופן שאין בזה פסיק רישיה, וממילא אין בזה ראייה לדברי הערוך, שפסיק רישיה דלא ניחא ליה מותר לכתחילה, אבל מכל מקום יש חילוק באופן העמדת הגמ' בין רש"י לתוס', האם מדובר באופן שמזלף בפועל דוקא בטיפות דקות או שמזלף בטיפות סתם. ואגב, האחרונים (שו"ת זרע אברהם ד ועוד) למדנו מדברי רש"י אלו יסוד בגדר פסיק רישיה: "ומבואר מזה דהיכא דאפשר בלי כיווי אף אם עושה באופן דהוי פסיק רישא, מכל מקום חשוב אינו מתכוין, דכל שאפשר בלי פסיק רישא, אין פסיק רישא אוסרו" (לשון הגאון הקדוש רבי מנחם זמבה הי"ד בשו"ת הנ"ל).

92. והיינו כשיטת הרמב"ם והמגיד משנה, שבברייתא גורסים "אסור", עיין להלן בהגהת רבינו בדף קטו ע"א אות ג', ובמה שכתבנו באור אליהו ובהערות שם.

91. אולי כוונת רבינו במה שכתב "ע"ש", שהנה מה שכתבו תוס' "שמזלפו בטיפות דקות" בפשטות כוונתם שמדובר שבפועל מזלף בטיפות דקות, ולכן אין זה פסיק רישיה, כיון שאפשר שהטיפות הדקות לא יכבו את האש. לכן כתב רבינו "ע"ש", והיינו למה שרש"י כתב: "אפשר דמזליף ליה בטיפין דקות מאד, הלכך אי נמי מכבה בטיפים גסות, דבר שאין מתכוין הוא". ומבואר מרש"י שלא מדובר שבפועל מזלף דוקא בטיפות דקות, אלא מדובר שמזלף סתם, אלא כיון שיש אפשרות שיזלף בטיפות דקות מאוד, שהן ודאי לא מכבות (או שעל כל פנים אינו ודאי שמכבות), זה אינו נחשב פסיק רישיה, ולכן גם אם בפועל יזדמן שיזלף בטיפות גסות, שהן ודאי כן מכבות, הוא אינו מתכוון לכך. ולפי זה, מה שכתב רבינו על דברי התוס' "כן כתב רש"י שם", כוונתו רק לזה שגם

[כ] שם ואמר רחב"א אר"י - תא"מ.
 [ג] שם בחול - מותר. כן הוא גירסת הרמב"ם ומ"מ.

אור אליהו

בדין יום הכפורים שחל להיות בשבת⁹⁶, ובסיפא מדובר ביום הכפורים שחל להיות בחול.

[ג] שם בגמ': "ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, יום כיפורים שחל להיות בחול, מפצעין באגוזים ומפרכסין ברימונים מן המנחה ולמעלה מפני עגמת נפש". כך היא הגירסא שלפנינו בגמ'. ולפי גירסא זו מה שכתוב: "יום הכפורים שחל להיות בחול, מפצעין באגוזים ומפרכסין ברימונים מן המנחה ולמעלה, מפני עגמת נפש" הוא חלק מהמימרא הנוספת של רבי יוחנן לגבי יום הכפורים שחל להיות בחול.

אמנם בגיליון הש"ס של רבינו הוסיף אחרי תיבת "בחול" את תיבת "מותר". וכך צריך לומר: "תניא כוותיה דרב הונא יום הכפורים שחל להיות בשבת אסור בקניבת ירק. יום כיפורים שחל להיות בחול מותר". והיינו שמה שכתוב: "יום הכפורים שחל להיות בחול מותר", הוא המשך של הברייתא שהביאה הגמ' לסייע לשיטת רב הונא, שיום הכפורים שחל להיות בשבת אסור בקניבת ירק. והוסיפה הברייתא שאם חל בחול מותר⁹⁷.

כן הוא גירסת הרמב"ם⁹⁸ שכתב (שביחת עשור א, ג): "ומותר לקנב את הירק ביום הכפורים מן המנחה ולמעלה, ומהו הקינוב, שיסיר את

אמנם לדעת רבינו צריך לומר⁹³: "תניא כוותיה דרב הונא יום הכפורים שחל להיות בשבת אסור בקניבת ירק". ולפי גירסא זו הגמ' הביאה ברייתא לסייע לשיטת רב הונא, שיום הכפורים שחל להיות בשבת אסור בקניבת ירק.

[כ] שם בגמ': "תניא כוותיה דרבי יוחנן, יום הכפורים שחל להיות בשבת מותר בקניבת ירק. ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, יום כיפורים שחל להיות בחול, מפצעין באגוזים ומפרכסין ברימונים מן המנחה ולמעלה מפני עגמת נפש". כך היא הגירסא שלפנינו בגמ'. ולפי גירסא זו מה שכתוב: "יום הכפורים שחל להיות בחול" כו' הוא לא המשך של הברייתא הנ"ל, שהובאה כראיה לרבי יוחנן, אלא הוא חלק מהמימרא הנוספת של רבי יוחנן לגבי יום הכפורים שחל להיות בחול.

אמנם בש"ס של רבינו היו תיבות אלו של: "ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן" - מחוקות⁹⁴. וכך צריך לומר: "תניא כוותיה דרב הונא, יום הכפורים שחל להיות בשבת אסור בקניבת ירק. יום כיפורים שחל להיות בחול" כו'. ולפי גירסא זו, מה שכתוב "יום הכפורים שחל להיות בחול" כו' הוא המשך של דברי הברייתא, והיינו שברישא מדובר

93. כנ"ל הערה הקודמת.

94. כנ"ל הערה הקודמת.

95. עיין להלן בהגהת רבינו אות ג', שגם במשפט זה הגיה רבינו והוסיף תיבת "מותר".

96. ומזה הביאה הברייתא ראייה לרב הונא.

97. ולפי זה אחר כך ממשכה הברייתא ומוסיפה

דין נוסף: "מפצעין באגוזים ומפרכסין ברימונים מן המנחה ולמעלה, מפני עגמת נפש".

98. וצריך לומר שמה שכתב רבינו: "כך הוא גירסת הרמב"ם ומ"מ" הולך על כל ההגהות הנ"ל (קיד ע"ב אות א' וכן כאן קטו ע"א אות א'-ג') כי הן תלויות זו בזו ודו"ק.

אור אליהו

בעלמם המעופשות ויקצץ השאר ויתקן אותו לאכילה. וכן מפצעין באגוזין ומפרדין ברמונים מן המנחה ולמעלה מפני עגמת נפש. ויום הכפורים שחל להיות בשבת, אסור בקניבת ירק ובפציעת אגוזים ובפרידת רמונים כל היום. ומבואר ברמב"ם שפסק כרב הונא, שיום הכפורים שחל להיות בשבת אסור בקניבת ירק⁹⁹. ולכאורה קשה, מדוע לא פסק הרמב"ם כרבי יוחנן, והרי הגמ' הביאה ברייתא לסייע לשיטת רבי יוחנן¹⁰⁰. ועוד שבמחלוקת רבי יוחנן ורב הונא הלכה כרבי יוחנן¹⁰¹.

אלא על כרחך לומר, שהרמב"ם גרס בגמ' באופן שהברייתא באה לסייע לשיטת רב הונא, ולכן גרסתו בגמ' כך היא: "תניא כוותיה דרב הונא, יום הכפורים שחל להיות בשבת אסור

99. וכן פסקו רבינו חננאל (קטו ע"א) ואורחות חיים (חלק א הלכות יו"כ אות א),
100. וכן הקשה בשיירי קרבן (על הירושלמי פסחים ד, ד): "כתב הרמב"ם פ"ק מהלכות יו"כ יו"כ שחל להיות בשבת אסור בקניבת ירק. וקשה, דבבבלי סוף פרק ואלו קשרים קאמר רבי יוחנן דיוה"כ שחל להיות בשבת מותר בקניבת ירק ותניא כוותיה". עיין שם מה שכתב לתרץ.
101. וכמו שכתב רבינו בביאורו לשו"ע לשיטת הרי"ף והרמב"ם וכל הפוסקים, עיין הערה 104. ובטעם הדבר שהלכה כרבי יוחנן כשהולק על רב הונא, כתבו תוס' (ברכות לט ע"ב ד"ה): "וכן הלכה כרבי יוחנן, דהא רב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן, וכל שכן לגבי רב הונא שהלכה כמותו, שהיה תלמידו של רב, דדוקא באמוראי בתראי אמרינן הלכה כבתראי". אמנם בהגהות מיימוניות (ספר תורה י, ו אות ו) כתב: "כרב הונא, דהוא בתראה ודלא כרבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן" וצ"ע.
102. עיין בהערה 104 מה שכתב רבינו בביאורו לשו"ע על סברא זו של הרב המגיד.
103. אמנם בלחם משנה פירש את דברי המגיד

משנה באופן שהוא גורס כמו שלפנינו בגמ', ולכן נדחק בהסבר דבריו (וכמו שכתב בעצמו): "יום הכפורים וכו' - כתב הרב המגיד פסק כדברי האוסרים דאניהו בתראי עכ"ל. פירוש דבריו דר' מנא ורב הונא אחרונים יותר מדר' יוחנן והלכה כבתראי, ואף על גב דתניא כוותיה דרבי יוחנן, מכל מקום כבר הביא שם ר' מנא סייעתא לדבריו דברייתא אף על גב דדחאה ר"י, מכל מקום ר' מנא סבר דלאו דחוויה היא, ומשום הכי אפשר דכתב הרב המגיד דתניא כוותיה, אף על גב דברייתא דהוי סייעתא לרבי יוחנן הוי מפורשת יותר בלי שום פקפוק, מכל מקום משום דאינך בתראי פסק כוותיהו, ומה שכתב ותניא כוותיהו נמי תניא כמו לרבי יוחנן, וכיון דאיכא ברייתא דמסייעא לכאן וברייתא דמסייעא לכאן נכריע כדברי האחרונים דהלכה כבתראי. זה נראה פירוש דברי הרב המגיד אף על פי שהוא קצת דחוק". אכן לשיטת רבינו, הרב המגיד גרס באופן שהגמ' הביאה סיוע לשיטת רב הונא מברייתא מפורשת (חוץ מהברייתא שהביא רבי מנא), ואם כן דברי הרב המגיד אתיא שפיר בלא דוחק.
104. כתב השו"ע (תריא, ב): "והתירו לקנב ירק

קכא ע"ב

[א] גמרא באשפה שבחצר כו' - גירסת הרי"ף בחצר אחרת.

אור אליהו

שטיא מתני שטותא לבניה. והלא היא עצמה מוכנת לכלבים, וכי תימא דלא חזיא ליה

[א] בגמרא: "אשכחיה מתני ליה לבריה ועל צואה של קטן מפני קטן. אמר ליה, אבין

ומבואר שפסקו הרמב"ם והשו"ע כרב הונא. וכתב רבינו בביאורו לשו"ע (שם): "אסור כו' - הנה תוס' שם פסקו כר' יוחנן, דקי"ל כוותיה נגד רב הונא, כמ"ש תוס' ורי"ף ושאר פוסקים בפ"ו דברכות וש"מ, וכן פסק הרמב"ם עצמו שם (ברכות הלכה ז, ד). ועתוס' דמנחות שם ד"ה דאמר כו'. **אלא שהרמב"ם נטה כאן אחר הירושלמי פ"ג דברכות, כדרכו לנטות אחר הירושלמי, דאמרינן שם לא ישב אדם על גבי ספסל שס"ת נתון עליו. מעשה בר"א שהיה יושב על גבי ספסל שס"ת נתון עליו, והרתיע מלפניו כמרתיע מלפני נחש. סתמא דירושלמי דלא כר' יוחנן, והביאה תוס' שם ד"ה אסור כו'". ומבואר מזה שלדעת רבינו, כאשר הירושלמי מסייע לרב הונא הרמב"ם פוסק כרב הונא, אע"פ שבבבלי רבי יוחנן חולק עליו. ולפי זה קשה, הרי בנידון דידן של קניבת הירק, הירושלמי מסייע לרב הונא, וכמו שכתב רבינו עצמו לעיל בביאורו לשו"ע לגבי קניבת ירק. ואם כן אפשר לומר, שהטעם שפסק הרמב"ם כרב הונא, הוא משום שהירושלמי מסייע לו, וממילא אין צריך לומר שהרמב"ם גורס בגמ' "תניא כוותיה **כרב הונא**".**

ונלע"ד לתרץ, שמה שמבואר מדברי רבינו, שכאשר הירושלמי מסייע לרב הונא הרמב"ם פוסק כמוהו נגד רבי יוחנן, הוא דוקא כשהבבלי לא מסייע לרבי יוחנן, כנידון ישיבה על מיטה שיש עליה ספר תורה (מנחות לב ע"ב), אבל בנידון קניבת הירק שהבבלי מסייע לרבי יוחנן (לפי הגירסא שלפנינו) היה הרמב"ם צריך לפסוק כרבי יוחנן, גם אם הירושלמי מסייע לרב הונא. לפיכך צריך לומר, שהרמב"ם גורס "תניא כוותיה דרב הונא", שלפי גירסא זו, גם הבבלי מסייע לרב הונא, ולא לרבי יוחנן.

ולפצוע אגוזים מן המנחה ולמעלה, **כשחל בחול**". ומבואר שרק כשחל יום הכפורים בחול התיר קניבת ירק, אבל כשחל בשבת אסור, והיינו כשיטת רב הונא וכנ"ל. וכתב שם רבינו בביאורו לשו"ע: "כשחל להיות בחול - **רמב"ם. וכרב הונא שם**. וכתב המ"מ שהוא בתרא נגד ר' יוחנן ותניא כוותייהו. וצ"ע שהרי בפ"ו דברכות פסקו הרי"ף ורמב"ם כר' יוחנן נגד רב הונא וכן פסקו כל הפוסקים. ועיין בתוס' שם מ' ב' ד"ה ור' יוחנן כו' דדוקא מאביי ורבא הלכה כבתראי, ועיין ברא"ש פ"ט דשבת. ומ"ש דתניא כוותייהו, אדרבה תניא כוותיהו דרבי יוחנן. וצ"ל שלא היה גורס תניא כוותיה דר' יוחנן כו' עד א"ר יוחנן, **ועל כרחק טעות סופר שם** אלא תניא כוותייהו **דרב הונא** יום הכפורים שחל להיות בחול מפצעין כו'. וזה שכתב המ"מ **ותניא כוותייהו**. וגם בירושלמי פ"ד דפסחים הל' ד' מוקי מתני' דשבתון שבות על קניבת ירק, וכמ"ש שם יום הכפורים שחל להיות בשבת מהו להדיח כבשים ושלקות מן המנחה ולמעלה, רב אמר אסור ר"א אמר מותר כו' התיב ר' פנחס מתניתא פליגא כו' ל"צ דאפילו דברים שאת מותר לעשותן את שובת עליהן בשבת, ואיזו זו הדחת כבשים ושלקות ופי' הר"ן והמ"מ בשם הרמב"ן והרשב"א, שזו היא **קניבת ירק** ועמ"ש"ל". והיינו, כמו שכתב רבינו כאן בהגהותיו, שהברייתא באה לסייע לשיטת **רב הונא**, ושכן היא גירסת הרמב"ם והמגיד משנה. והוסיף רבינו שכן מבואר גם בירושלמי.

וכתב לי הגאון בעל שו"ת "אורחותיך למדני" שליט"א, שיש להעיר על דברי רבינו הנ"ל, ממה שכתב בביאורו לשו"ע (יו"ד רפב ס"ק יז) על מה שפסק השו"ע (שם ז) כדברי הרמב"ם (ספר תורה י, ז): "אסור לישב על המטה שספר תורה עליה",